

**VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
ŽEMĖS ŪKIO AKADEMIJA**

**MOLĖTŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
GYVOSIOS GAMTOS MONITORINGO ATASKAITA 2021 metai**

Pagal Mažos vertės neskeliamos apklausos pirkimų pažymą 2021-04-07 Nr. M17-116

**VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
ŽEMĖS ŪKIO AKADEMIJA
STUDENTŲ G. 11, LT-53361 AKADEMIJA, KAUNO RAJ.
TEL. (8 ~ 37) 752 300
HTTPS://ZUA.VDU.LT/**

ATASKAITĄ RENGĖ

1. Žydrūnas Preikša

Turinys

2.	GYVOSIOS GAMTOS MONITORINGAS.....	6
2.1.	<i>Gyvosios gamtos monitoringas Molėtų rajono savivaldybėje 2021 m.</i>	6
2.1.1.	<i>Paukščių monitoringas</i>	6
2.1.2.	<i>Invazinių augalų rūšių monitoringas</i>	8

2. GYVOSIOS GAMTOS MONITORINGAS

2.1. Gyvosios gamtos monitoringas Molėtų rajono savivaldybėje 2021 m.

2021 m. Molėtų rajono savivaldybės teritorijoje buvo vykdomi du gyvosios gamtos monitoringai: paukščių (kovų kolonijų) ir invazinių augalų (sosnovskio barščio). Stebėjimo objektai, vietos ir metodika buvo parinkti vadovaujantis Molėtų rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2021-2026 m. programa.

2.1.1. Paukščių monitoringas

Kovų (*Corvus frugilegus*) monitoringas

Metodika

Monitoringo tikslais buvo applankyta visa rajono teritorija, kurioje potencialiai galėtų įsikurti kovai – tai gyvenvietės, dvarų parkai, miesto parkai, kapinės, laukų gojeliai ir pan. Kiekvienoje rastoje kolonijoje buvo fiksuojamas užimtų medžių skaičius ir kiekviename medyje esančių lizdų skaičius, nustatomos kolonijos koordinatės. Kovų kolonijų monitoringas 2021 m. buvo vykdomas balandžio-gegužės mėn.

Rezultatai

2021 metais Molėtų rajone buvo aptiktos tik 2 kolonijos (2.1 lentelė, 2.1, 2.2 pav.). Paukščiai įsikūrė 3 medžių rūšyse – pušyse, berže ir kleve, viso susisukę 320 lizdų, vidutiniškai 2,02 lizdo medyje. Beveik visi lizdai buvo susukti pušyse.

2.1 lentelė. Kovų *Corvus frugilegus* kolonijos Molėtų rajono savivaldybėje 2021 m.

Kolonijos Nr.	Kolonijos vieta; koordinatės (LKS)	Medžių rūšis, medžių su lizdais skaičius	Lizdų skaičius	Viso lizdų kolonijoje
1	Molėtų m. parkas piečiau Pastovėlio ež., 590281, 6122321	Pušis, 146 Beržas, 1 Klevas, 1	294+3 kraunami 1 1	299
2	Pagirių k., Alantos sen., 582480, 6134995	Pušis, 10	21	21
Viso:				320

Savivaldybės teritorijoje buvo nustatytos 5 potencialios teritorijos, kurios yra ypač tinkamos kovams įsikurti, nors 2021 m. paukščių ir nebuvo aptikta. Tai - Ambraziškiai, Didžiokai (parkas), Giedraičiai (bažnyčios apylinkės), Alanta (dvaro parkas), Skudutiškis (prie Balčio ež. esančio seno pastato auganti brandžių medžių grupė).

2014 metais Lietuvos ornitologų draugija (LOD) vykdė kovų kolonijų inventorizaciją šalies mastu. Analizuojant apskaitų rezultatus nustatyta, kad Molėtų rajone apskaitas vykdęs stebėtojas K. Jarmalavičius Molėtų miesto kolonijoje registravo 444 kovų lizdus. Taigi, kovų populiacija per 7 metus čia yra sumažėjusi 145 lizdais, t.y. 33%. Šimet kolonijoje buvo stebėti šviesos ir/ar garso įrenginiai kovų perinčios populiacijos baidymui/naikinimui. Kovai Lietuvoje kuriasi žmogaus kaimynystėje, vengia miškingų teritorijų, maitintis skrenda į žemės ūkio naudmenas, miestų žaliąsias erdves, todėl turi artimą kontaktą su žmogumi, gerai pastebimi ir dažnai jų kaimynystė vertinama neigiamai. Tačiau, bendrai populiacijai mažėjant

sparčiu tempu, iškyla rimtas pavojus rūšies išnykimui Lietuvoje ir įtraukimui į Raudonąją knygą.

2.1 pav. Kovų *Corvus frugilegus* kolonijos vieta Molėtų mieste 2021 m.

2.2 pav. Kovų *Corvus frugilegus* kolonijos vieta Alantos seniūnijoje 2021 m.

2.1.2. Invazinių augalų rūšių monitoringas

Sosnovskio barščio (*Heracleum sosnowskyi*) monitoringas

Metodika

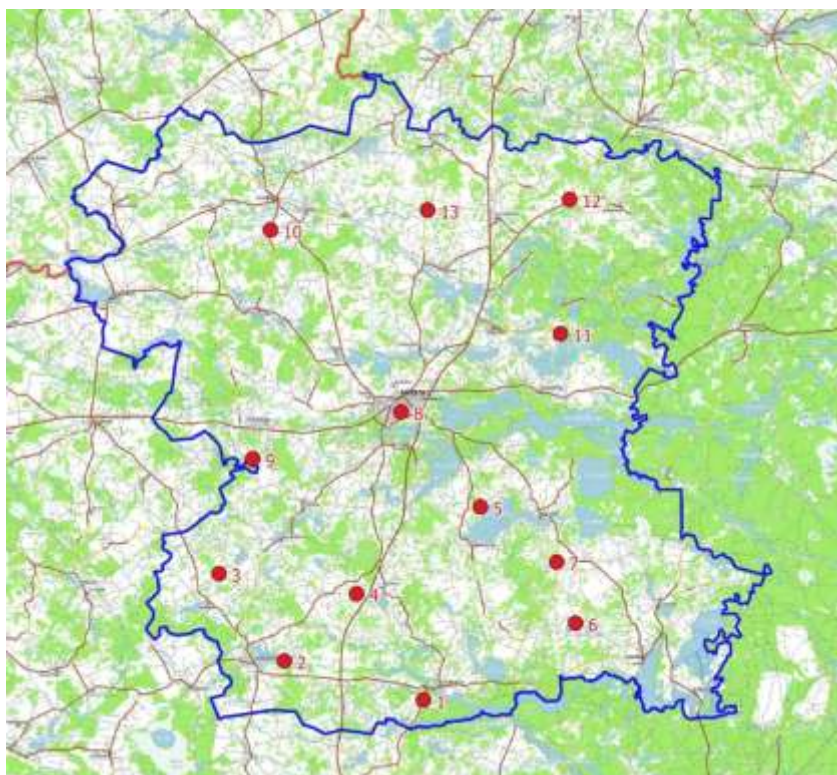
Sosnovskio barščio paplitimo ir gausos tyrimai Molėtų rajono savivaldybės teritorijoje 2021 m. buvo atliekami 13-oje stebėjimo vietų (2.2 lentelė, 2.3 pav.). Apskaitoms buvo taikomi kombinuotas linijinis ir taškinis kartografavimo metodai. Augalai buvo ieškomi pravažiuojant arba apeinant teritoriją. Apie kiekvieną numatytą stebėjimo tašką teritorija buvo apžiūrima apie 1 km spinduliu. Taip pat buvo atkreiptas didesnis dėmesys ir visoje likusioje savivaldybės teritorijoje pravažiuojant iš vieno taško į kitą. Suradus sosnovskio barščių, buvo nuimamos tikslios augavietės koordinatės, nustatytas užimamas plotas ir gausa.

Tyrimai buvo atliekami liepos-spalio mėn.

2.2 lentelė. Sosnovskio barščio stebėjimo vietos Molėtų rajono savivaldybėje 2021 m.

Tyrimų vietos Nr.	LKS-94		Vieta
	Rytai	Šiaurė	
1.	591730	6102589	Dubingių sen., Laumikoniai
2.	582455	6105171	Giedraičių sen., Piliakiemiai
3.	578096	6110952	Giedraičių sen., Čivyliai
4.	587264	6109655	Dubingių sen., Skorenikai
5.	595520	6115411	Inturkės sen., Rutonys

6.	601841	6107683	Joniškio sen., Bebmiškiai
7.	600573	6111743	Inturkės sen., Gaižiūnai
8.	590237	6121708	Luokesos sen., Molėtai
9.	580357	6118609	Videniškių sen., Vileikiškiai
10.	581551	6133796	Alantos sen., Alanta
11.	600847	6126910	Čiulėnų sen., Šeikiai
12.	601438	6135845	Suginčių sen., Vorėnai
13.	592008	6135122	Suginčių sen., Mokyliai

2.3 pav. Sosnovskio barščio stebėjimo vietos Molėtų rajono savivaldybėje

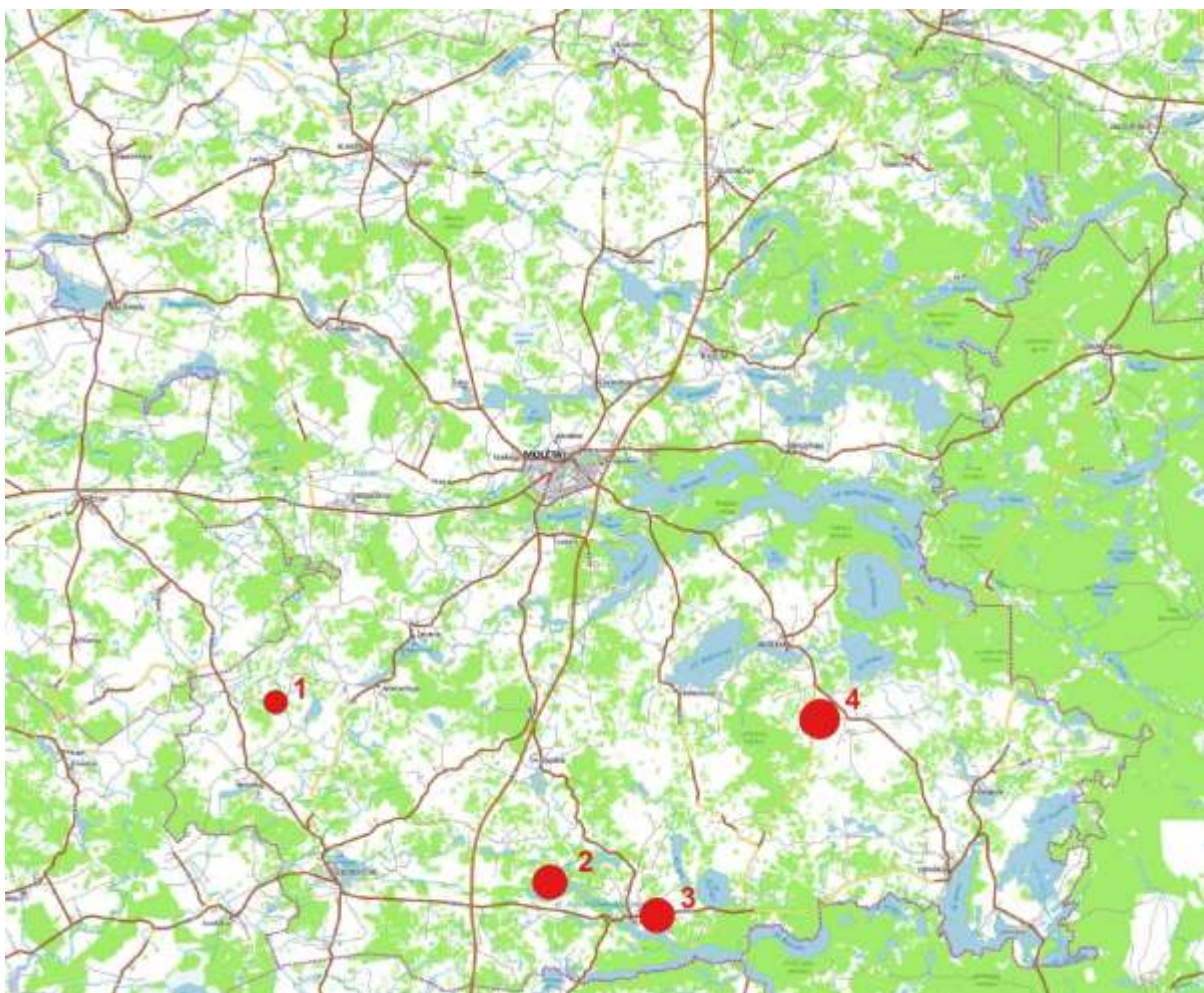
Rezultatai

Tyrimų metu Molėtų r. sav. teritorijoje 2021 metais nustatytos 4 sosnovskio barščio (*Heracleum sosnowskyi*) radimvietės su bendru išplitimo plotu – beveik 33 ha. Visos jos yra išsidėstę pietinėje rajono dalyje (2.3 lentelė, 2.4 pav.). Iš karto už Molėtų rajono ribos, Vilniaus rajono šiaurinėje dalyje, yra užregistruotas didelis sosnovskio barščio išplitimas. Galima neabejotinai daryti prielaidą, kad, būtent, iš pietinės dalies plinta ši invazinė rūšis. Į tai būtina atkreipti dėmesį ir numatyti neatidėliotinas strategines priemones tolimesnio skverbimosi į rajono teritoriją užkirtimui.

Daugeliu atveju sąžalynai dar nėra dideli arba augalai dar tik atsiranda ir pradeda plisti, tačiau vietomis barščio sąžalynai jau užima ženklus plotus su dideliu tankumu (2.3 lentelė, 2.5-2.9 pav.). Jie yra ypač pavojingi, nes gausiai ir sparčiai kaupdami sėklinę bazę gali greituoju būdu stipriai išplėsti savo teritorijas. Sąžalynų vietose yra būtina imtis skubių prevencinių priemonių. Pastebėta, kad vos per 2 savaites jie užauga gana aukšti, kad neužilgo pradėtų žydėti (2.10 pav.). Tokiu atveju augalai neužauga aukšti ir juos sunkiau pastebėti iš toliau, tačiau vienodai sėkmingai gali peržydėti ir išbarstyti sėklas.

2.3 lentelė. Sosnovskio barščio paplitimas Molėtų r. sav. 2021 m.

Radavietės numeris	Centrinio taško koordinatės LKS	Vietovė	Bendras užimamas plotas, ha	Valstybinės žemės plotas, ha	Gausumas plote	Pastabos
1	577356, 6113036	Staškūnų k., Giedraičių sen.	-	0,00	1 ind.	Apleistame plote.
2	589622, 6104835	Verbyliškių k., Dubingių sen.	9,58	0,30	Centrinėje dalyje didelis tankus sąžalynas, pakraščiuose tankumas sumažėja iki mažų grupelių	Didžioji dalis teritorijos apleista, vakarinėje dalyje arčiau sodybos reguliariai šienaujama, tačiau pavieniai barščiai ir čia auga.
3	594196, 6103606	Raznatolkų k., Dubingių sen.	2,00	0,08 (tik kelias)	Vienas didesnis apie 10 arų sąžalynas, o kitur plote auga pavieniai augalai ar nedidelės grupelės	Sąžalyno plotas apleistas, o kitur vyksta žemės ūkio veikla.
4	600628, 6111656	Gaižiūnų k., Inturkės sen.	21,37	3,27	Centrinėje dalyje gausūs tankūs sąžalynai. Pastebimas stiprus plitimas į periferiją, kur augalų tankumas mažėja, tačiau apimami vis nauji plotai.	Didžioji dalis teritorijos yra tvarkoma, kai kur netgi labai intensyviai, tačiau barščiai vis tiek intensyviai atauginėja. Buvo nušienauti ir tankiausi sąžalynai. Kai kur likę apleisti plotai palei griovius, krūmynus, pamiškėse.

2.4 pav. Sosnovskio barščio paplitimas Molėtų rajono savivaldybėje 2021 m.

2.5 pav. Sosnovskio barščio augimo vieta Staškūnų k.

2.6 pav. Sosnovskio barščio paplitimas Verbyliškių k.

2.7 pav. Sosnovskio barščio paplitimas Raznatolkų k.

2.8 pav. Sosnovskio barščio paplitimas Gaižiūnų k.

2.9 pav. Tankūs sosnovskio barščio sąžalynai Gaižiūnų k.

2.10 pav. Praėjus vos 2 savaitėms po nupjovimo, jie jau vėl būna išleidę pakankamai dideles atžalas ir greitai pradės žydėti

Išvados

1. Molėtų rajono savivaldybėje 2021 m. užregistruos tik 2 kovų kolonijos su bendra 320 perinčių porų populiacija. Tai yra labai mažas skaičius, turint galvoje, kad didelius rajono plotus užima agrarinės naudmenos, tinkamos kovams gyventi. Naudojamos kovų atbaidymo priemonės dar labiau prisideda prie populiacijos nykimo. Reikėtų vengti naudoti baidymo priemonės kolonijose paukščių veisimosi metu.

2. Molėtų rajono savivaldybėje 2021 m. užregistruos keturios ypač pavojingo invazinio augalo - **Sosnovskio barščio radimvietės**. Jei populiacija Staškūnų k. (Giedraičių sen.) dar tik pradeda formuotis, tai tuo tarpu Gaižiūnų k. (Inturkės sen.) veši tankūs jo sąžalynai, sparčiai plėsdami savo plotą. Norint išvengti didelių problemų net ir artimoje ateityje, būtina kuo skubiau imtis prevencinių priemonių užkertant kelią jų plitimui. Kuo ankščiau bus imtasi aktyvių veiksmų juos naikinant, tuo mažiau reikės lėšų kovai su šia rūšimi ateityje.